

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ДИПЛОМАТІЯ ТА ВИРІШЕННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини»

Електронне видання

Харків – 2026

УДК 327.56(072)

Д 46

Рецензенти:

Б. М. Боднарюк – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

О. А. Гавриленко – доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 23 січня 2026 року)*

Д 46 **Дипломатія** та вирішення збройних конфліктів : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» [Електронне видання] / уклад. С. І. Лиман. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 36 с.)

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни розроблено для студентів ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини». Видання містить програму, інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, перелік екзаменаційних питань тощо. Методичні рекомендації мають допомогти студентам у формуванні ними системних знань щодо ролі та значення дипломатії як засобу для розвитку міжнародних відносин та підтримки миру і стабільності, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів за допомогою дипломатії.

УДК 327.56(072)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026

© Лиман С. І., уклад., 2026

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план курсу	7
2. Програма навчальної дисципліни	7
3. Лекція як вид навчальних занять	9
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять	10
5. Завдання для самостійної роботи	19
6. Методи навчання.....	20
7. Методи контролю.....	21
8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання	22
9. Перелік екзаменаційних питань.....	25
10. Зразок питань екзаменаційного тесту	27
11. Рекомендована література	28
12. Основні терміни та поняття.....	33

ВСТУП

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Дипломатія та вирішення збройних конфліктів» складено відповідно до освітньо-професійної програми «Дипломатія та врегулювання конфліктів» підготовки магістра за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини».

Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення студентами ролі та значення дипломатії як засобу для розвитку міжнародних відносин та підтримки миру і стабільності, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів за допомогою дипломатії.

Основні завдання вивчення дисципліни «Дипломатія та вирішення збройних конфліктів»: вивчення особливостей комунікації у міжкультурному середовищі, розширення уявлень про значення та концептуальні засади дипломатичної діяльності з метою врегулювання міжнародних конфліктів, комплексне вивчення основ глобальної безпеки, засвоєння концепцій формування конфліктів, розвиток навичок ведення переговорів та посередництва, опанування методів аналізу причин конфліктів та формування здатності до пошуку шляхів мирного врегулювання міжнародних суперечностей, аналіз технологій врегулювання збройних конфліктів.

Кількість кредитів – 4.

Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
88 год.	-

Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна
– формування наступних загальних компетентностей:
Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Передбачені робочою групою:

ЗК10. Здатність шукати компроміси, поважати обґрунтовані погляди інших та досягати взаємоприйнятних рішень.

ЗК 11. Здатність проявляти лідерство, підтримувати етичну політику рівності, різноманітності, інклюзії, розвитку потенціалу та міжкультурного спілкування.

– формування наступних спеціальних компетентностей:

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів та місця в них України.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Додаткові компетентності, передбачені робочою групою:

СК12. Здатність визначати причини, види, динаміку та наслідки конфліктів, дипломатичні інструменти їх вирішення.

СК13. Здатність використовувати потенціал дипломатичних інструментів та забезпечувати посередництво, підтримувати діалог, досягнення консенсусу та стійкі мирні угоди.

Формування наступних м'яких навичок (soft skills):

- Креативність;
- Командний інтелект;
- Системність та швидкість мислення;
- Медіаграмотність та інформаційна гігієна.

Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

РН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.

РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН8. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами усно і письмово, з професійних і наукових питань.

РН11. Здійснювати професійний усний та письмовий переклад з/на іноземну мову, зокрема з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої та світової політики.

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Результати навчання, передбачені робочою групою:

РН 15. Аналізувати та керувати конфліктами в міжнародному, регіональному, урядовому чи неурядовому контексті. Розвивати передові навички орієнтування в складній динаміці конфлікту та впроваджувати ефективні стратегії розбудови миру.

РН 16. Застосовувати сучасні теорії та практичні процеси вирішення та трансформації конфлікту – включаючи переговори, посередництво та розбудову миру.

РН 17. Професійно відстоювати інтереси України у різних сферах міжнародних відносин та міжнародного співробітництва.

Пререквізити: не потребує.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ. Сутність постбіполярної системи міжнародних відносин та її головні протиріччя	15	2	2			11						
Тема 2. Центри прийняття зовнішньополітичних рішень в сучасному світі	15	2	2			11						
Тема 3. Сутність, функції та види дипломатії	15	2	2			11						
Тема 4. Історичні етапи розвитку дипломатії	15	2	2			11						
Тема 5. Особливості сучасної дипломатії. Превентивна дипломатія	15	2	2			11						
Тема 6. Дипломатичні відносини. Методи та засоби дипломатичної роботи	15	2	2			11						
Тема 7. Особливості сучасних збройних конфліктів	15	2	2			11						
Тема 8. Аналіз і технологія врегулювання збройних конфліктів	15	2	2			11						
Усього годин	120	16	16			88						

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ. Сутність постбіполярної системи міжнародних відносин та її головні протиріччя

Глобальні тенденції сучасної світової політики. Формування нової системи міжнародних відносин. Глобалізація та регіоналізація – основні тенденції розвитку світової політики на початку XXI століття. Сутність глобалізації. Вплив процесів глобалізації на світову політику і міжнародні відносини. Проблема глобального управління. Глобалізація і національний суверенітет. Регіоналізація як важливий фактор зовнішньої і внутрішньої політики сучасних держав. Вплив процесів регіоналізації на світову політику.

Тема 2. Центри прийняття зовнішньополітичних рішень в сучасному світі

Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів. Світові геополітичні центри та їхній вплив на світову політику. Ресурси держави в зовнішній політиці: політико-дипломатичні, економічні, військові, правові, інформаційні. Механізм процесу прийняття державними установами зовнішньополітичних рішень. Роль держави й недержавних акторів у сучасній світовій політиці. Взаємодія громадських організацій і владних інститутів на початку XXI ст. Причини розквіту «інтелектуальних корпорацій». Місце аналізу та прогнозування в зовнішній політиці. «Мозкові центри» як фактор прийняття зовнішньополітичних рішень. Транснаціональні корпорації та їхня роль у світовій політиці. Лобізм як складова прийняття зовнішньополітичних рішень. Дискусії щодо впливу таємних товариств на сучасні міжнародні відносини.

Тема 3. Сутність, функції та види дипломатії

Суть та функції дипломатії. Основні характеристики міжнародної дипломатії. Функції дипломатії. Види дипломатії у міжнародних відносинах. Особливості державної, мультисторонньої, публічної, гуманітарної, культурної, економічної дипломатії. Основні аспекти фінансової, енергетичної, продовольчої дипломатії. Об'єкти і суб'єкти дипломатії. Державні та недержавні суб'єкти дипломатії.

Тема 4. Історичні етапи розвитку дипломатії

Дипломатія довестфальської доби. Вплив італійської системи на становлення постійної дипломатії. Особливості дипломатії нового часу. Розмежування дипломатичної та консульської служби. Віденський регламент 1815 року. Типи дипломатичних місій. Еволюція системи дипломатії у першій половині XX ст. Головні дипломатичні заходи у міжвоєнний період. Антигітлерівська коаліція та організація конференцій голів держав. Створення ООН. Дипломатія у роки Холодної війни. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 року. Особливості дипломатії в постбіполярний період. Зростання ролі неурядової дипломатії. Українська дипломатія XX – першої чверті XXI ст.

Тема 5. Особливості сучасної дипломатії. Превентивна дипломатія

Фактори, що впливають на сучасну дипломатію. Багатосторонність сучасної дипломатії, фокус на мирному вирішенні конфліктів у глобалізованому світі. Формування іміджу держави. Публічна дипломатія як інструмент формування іміджу держави. М'яка сила. Сучасна економічна дипломатія. Призначення, ознаки та завдання економічної дипломатії. Різновиди економічної дипломатії. Сучасна культурна дипломатія. Інструменти, принципи та суб'єкти культурної дипломатії. Цифрова дипломатія як форма публічної дипломатії. Військова дипломатія.

Суб'єкти та об'єкти військової дипломатії. Військові атташе. Превентивна дипломатія. Засоби запобігання виникненню конфліктів на ранніх стадіях.

Тема 6. Дипломатичні відносини. Методи та засоби дипломатичної роботи

Основні складові дипломатичної діяльності держави. Функціональні обов'язки дипломатів. Дипломатичний персонал і дипломатичний корпус. Дипломатичні представництва. Функції дипломатичних представництв та їхня роль у міжнародних відносинах. Дипломатичні місії провідних країн світу. Методи та засоби дипломатичної роботи.

Тема 7. Особливості сучасних збройних конфліктів

Роль військової сили у міжнародних відносинах. Причини та особливості збройних конфліктів. Чинники, мета та особливості збройних конфліктів наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст. Типи воєнно-політичних конфліктів. Класичні, проксі-війни та гібридні війни. Еволюція форм і методів ведення збройних конфліктів.

Тема 8. Аналіз і технологія врегулювання збройних конфліктів

Багатостороння дипломатична комунікація як вимога сучасного глобального світу. Методи підготовки та вимоги до проведення дипломатичних переговорів. Основні етапи ведення дипломатичних переговорів. Стратегія і тактика переговорного процесу, застосування маніпулятивних технологій. Мета та принципи стратегії врегулювання збройних конфліктів. Міжнародне посередництво як технологія врегулювання збройних конфліктів. Миротворчість та примушення до миру.

3. ЛЕКЦІЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Згідно з підрозділом 4.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (https://karazin.ua/storage/documents/250_MAcpcHhOxIyUEjXD4RNmBZk08.pdf)

4.2.1. Лекція – вид навчальних занять, призначений для викладення теоретичного матеріалу. Як правило, окрема лекція є елементом курсу лекцій, що охоплює основний теоретичний матеріал однієї або декількох тем навчальної дисципліни. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.2.2. Лекції проводяться науково-педагогічними працівниками університету, як правило, професорами, доцентами та старшими викладачами, які мають наукові ступені або/та вчені звання, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

4.2.3. Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до осіб, які навчаються.

Згідно з навчальним планом дисципліни «Дипломатія та вирішення збройних конфліктів» заплановано 8 тем, які вивчаються протягом 32 годин аудиторних занять (16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття).

4. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Сутність постбіполярної системи міжнародних відносин та її головні протиріччя	2
2	Тема 2. Центри прийняття зовнішньополітичних рішень в сучасному світі	2
3	Тема 3. Сутність, функції та види дипломатії	2
4	Тема 4. Історичні етапи розвитку дипломатії	2
5	Тема 5. Особливості сучасної дипломатії. Превентивна дипломатія	2
6	Тема 6. Дипломатичні відносини. Методи та засоби дипломатичної роботи	2
7	Тема 7. Особливості сучасних збройних конфліктів	2
8	Тема 8. Аналіз і технологія врегулювання збройних конфліктів	2
	Разом	16

«Дипломатія та вирішення збройних конфліктів» – одна з базових дисциплін підготовки фахівців зі спеціальності СЗ «Міжнародні відносини». Семінарські заняття покликані поглибити теоретичні та методологічні знання студентів з цієї дисципліни, сприяти набуттю ними практичних навичок щодо ролі та значення дипломатії як засобу для розвитку міжнародних відносин та підтримки миру і стабільності, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів за допомогою дипломатії.

Згідно з підрозділом 4.5. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (https://karazin.ua/storage/documents/250_MАарсНhOxyUEjXD4RNmBZk08.pdf)

4.5.1. Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому науково-педагогічний працівник організує дискусію з попередньо визначених проблем.

4.5.2. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.5.4. На кожному семінарському занятті науково-педагогічний працівник оцінює осіб, які навчаються (аудиторні письмові роботи, реферати,

виступи, активність в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо).

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>) зазначається, що семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе тощо), цей розділ має містити план семінарських занять, де зазначено тему, обсяг аудиторних годин за кожною темою та перелік питань, які підлягають розгляду; короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентів ознайомитися з сутністю питань, обговорюваних або досліджуваних на семінарському занятті, з посиланнями на додаткові науково-методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше.

Обов'язковим елементом цього розділу методичних рекомендацій є визначення питань, що виносяться на обговорення, та список літератури із зазначенням конкретних сторінок, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до цього виду занять, а також тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на семінарських практичних заняттях.

У процесі підготовки питань на семінарські заняття студенти зобов'язані працювати з різноманітними джерелами інформації, допоміжною навчальною та науковою літературою, виявляти елементи самостійного наукового пошуку, намагатися створити об'єктивну картину політичної події, збройного конфлікту і ролі дипломації в його вирішенні.

Семінарське заняття 1.

Вступ. Сутність постбіполярної системи міжнародних відносин та її головні протиріччя

План семінарського заняття

1. Предмет та завдання курсу.
2. Глобальні тенденції сучасної світової політики. Формування нової системи міжнародних відносин.
3. Сутність глобалізації. Вплив процесів глобалізації на світову політику і міжнародні відносини. Проблема глобального управління.
4. Регіоналізація як важливий фактор зовнішньої і внутрішньої політики сучасних держав. Вплив процесів регіоналізації на світову політику.

Література:

Арон Р. Мир і війна між націями. К., 2000.

Біла книга 2021: Оборонна політика України. К., 2021. 124 с.

Безпека у глобальному світі / Константинов В. Ю., Мінгазутдінов І. О.,

Капітоненко М. Г., Галака С. П., Кривонос Р. А. // Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / кер. авт. колективу О. А. Коппель; за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжоли. К. : «Київський університет», 2019. С. 389–468.

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : Персонал, 2012. 366 с.

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк : Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Книш М. Глобальні проблеми людства : навч. посібник / М. Книш, Л. Котик. Львів : Простір-М, 2021. 130 с.

Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К. : Либідь, 2009. 352 с.

Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека : курс лекцій / Г. П. Ситник. К. : ТОВ "САК ЛТД.", 2023. 92 с.

Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах : монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К. : Вадекс, 2019. 442 с.

Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N. Y.: Routledge, 2007. 306 p.

Семінарське заняття 2.

Центри прийняття зовнішньополітичних рішень у сучасному світі

План семінарського заняття

1. Світові геополітичні центри та їх вплив на світову політику.
2. Механізм процесу прийняття державними установами зовнішньополітичних рішень.
3. Роль недержавних акторів у сучасній світовій політиці.
4. Транснаціональні корпорації та їх роль у світовій політиці.
5. Місце аналізу та прогнозування в зовнішній політиці. «Мозкові центри» як фактор прийняття зовнішньополітичних рішень.
6. Лобізм як складова прийняття зовнішньополітичних рішень.

Література:

Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях : монографія / Макаренко Є., Погорська І., Рижков М. та ін. К. : Центр вільної преси, 2016. 472 с.

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dontsovnyc.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк : Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-ні роки) : навч. посіб. / О. П. Іваницька. К. : Слово, 2012. 720 с.

Малявін Є. Лобізм у політичній системі суспільства: плюси та мінуси // Гілея: науковий вісник. 2019. Вип. 143 (3). С. 46–49.

Міненкова П. В. Концептуальні засади та категоріальне визначення поняття «мозкові центри»: наукове переосмислення традиційних підходів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 1 (37). С. 17–22.

Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період: навчально-методичний посібник із курсу. Острог: Острозька академія, 2012. 412 с.

Сидорук Т., Павлюк В. Вступ до європейських студій : навчальний посібник. Острог : Острозька академія», 2020.

Транснаціональні корпорації / І. О. Давидова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. Харків : Форт, 2018. 175 с.

Kelstrup J. D. The politics of think tanks in Europe. London ; New York : Routledge, 2016. 167 p.

Семінарське заняття 3. **Сутність, функції та види дипломатії**

План семінарського заняття

1. Суть дипломатії. Основні характеристики міжнародної дипломатії.
2. Функції дипломатії.
3. Види дипломатії у міжнародних відносинах. Особливості державної, мультисторонньої, публічної, гуманітарної, культурної, економічної дипломатії, фінансової, енергетичної, продовольчої дипломатії.
4. Об'єкти і суб'єкти дипломатії. Державні та недержавні суб'єкти дипломатії.

Література:

Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях : монографія / Макаренко Є., Погорська І., Рижков М. та ін. К. : Центр вільної преси, 2016. 472 с.

Банчук-Петросова О. В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 9–21.

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dontsovnyc.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк : Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Жакун М. Ю. Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 260–267.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-ні роки) : навч. посіб. / О. П. Іваницька. К. : Слово, 2012. 720 с.

Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Міненкова П. В. Концептуальні засади та категоріальне визначення поняття «мозкові центри»: наукове переосмислення традиційних підходів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2018. №1 (37). С. 17–22.

Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період : навчально-методичний посібник із курсу. Острогоз: Острозька академія, 2012. 412 с.

Семінарське заняття 4. **Історичні етапи розвитку дипломатії**

План семінарського заняття

1. Дипломатія довестфальської доби. Вплив італійської системи на становлення постійної дипломатії.

2. Особливості дипломатії нового часу. Розмежування дипломатичної та консульської служби. Віденський регламент 1815 року. Типи дипломатичних місій.

3 Еволюція системи дипломатії у першій половині ХХ ст. Головні дипломатичні заходи у міжвоєнний період. Антигітлерівська коаліція та організація конференцій голів держав. Створення ООН.

4. Дипломатія у роки Холодної війни. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р.

5. Особливості дипломатії в постбіполярний період. Зростання ролі неурядової дипломатії.

6. Українська дипломатія ХХ – першої чверті ХХІ ст.

Література:

Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2020. 85 с.

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dontsovnyc.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк: Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Жакун М. Ю. Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 260–267.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-ні роки) : навч. посіб. / О. П. Іваницька. К. : Слово, 2012. 720 с.

Крисенко Д. С. США на Близькому Сході межі ХХ–ХІ століть: іракський рахунок : монографія / Д. С. Крисенко ; ред. О. А. Радзивіл ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Київ : Національний авіаційний університет, 2011. 206 с.

Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Меженська О. В. Російсько-українська війна – війна дипломатії // Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 134–141.

Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період : навчально-методичний посібник із курсу. Острог : Острозька академія, 2012. 412 с.

Carranza M. The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future, Routledge. 2019. 188 p.

Семінарське заняття 5.

Особливості сучасної дипломатії. Превентивна дипломатія

План семінарського заняття

1. Фактори, що впливають на сучасну дипломатію. Багатосторонність сучасної дипломатії, фокус на мирному вирішенні конфліктів у глобалізованому світі.

2. Формування іміджу держави. Публічна дипломатія як інструмент формування іміджу держави. М'яка сила.

3. Сучасна економічна дипломатія. Призначення, ознаки, завдання та різновиди економічної дипломатії.

4. Інструменти, принципи та суб'єкти культурної дипломатії. Цифрова дипломатія як форма публічної дипломатії.

5. Військова дипломатія. Суб'єкти та об'єкти військової дипломатії. Військові аташе.

6. Превентивна дипломатія. Засоби запобігання виникненню конфліктів ще на ранніх стадіях.

Література:

Банчук-Петросова О. В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 9–21.

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк : Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Жакун М. Ю. Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 260–267.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-ні роки) : навч. посіб. / О. П. Іваницька. К. : Слово, 2012. 720 с.

Лиман С. І., Яценко К. О. Стратегічне партнерство Китайської Народної Республіки та Нігерії: безпековий, політичний, економічний виміри // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2025. Вип. 21. С. 74–80.

Марченко А. С. Культурна дипломатія. Поняття та механізми реалізації // Економіка та суспільство. 2024. Вип. 70.

Меженська О. В. Російсько-українська війна – війна дипломатії // Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 134–141.

Міненко П. В. Концептуальні засади та категоріальне визначення поняття «мозкові центри»: наукове переосмислення традиційних підходів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 1 (37). С. 17–22.

Перова Л. В. Міжнародно-правові аспекти превентивної дипломатії Організації Об'єднаних Націй // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 39. С. 162–165.

Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період : навчально-методичний посібник із курсу. Острогоз : Острозька академія, 2012. 412 с.

Семінарське заняття 6.

Дипломатичні відносини. Методи та засоби дипломатичної роботи

План семінарського заняття

1. Основні складові дипломатичної діяльності держави.
2. Функціональні обов'язки дипломатів.
3. Дипломатичний персонал і дипломатичний корпус.
4. Дипломатичні представництва. Функції дипломатичних представництв та їх роль у міжнародних відносинах.
5. Дипломатичні місії провідних країн світу.
6. Методи та засоби дипломатичної роботи.

Література:

Банчук-Петросова О. В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 9–21.

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк: Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Жакун М.Ю. Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 260–267.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-ні роки) : навч. посіб. / О. П. Іваницька. К. : Слово, 2012. 720 с.

Лиман С. І., Яценко К. О. Стратегічне партнерство Китайської Народної Республіки та Нігерії: безпековий, політичний, економічний виміри // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2025. Вип. 21. С. 74–80.

Марченко А. С. Культурна дипломатія. Поняття та механізми реалізації // Економіка та суспільство. 2024. Вип. 70.

Меженська О. В. Російсько-українська війна – війна дипломатії // Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 134–141.

Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період : навчально-методичний посібник із курсу. Острог : Острозька академія, 2012. 412 с.

Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах : монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К. : Вадекс, 2019. 442 с.

Семінарське заняття 7. **Особливості сучасних збройних конфліктів**

План семінарського заняття

1. Роль військової сили у міжнародних відносинах.
2. Причини та особливості збройних конфліктів.
3. Чинники, мета та особливості збройних конфліктів наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.
4. Типи воєнно-політичних конфліктів.
5. Класичні, проксі-війни та гібридні війни.
6. Еволюція форм і методів ведення збройних конфліктів.

Література:

Агарков О. А. Політичні конфлікти у ХХІ столітті: причини, концептуальні підходи, наслідки // Регіональні студії. 2023. № 33. С. 45–50.

Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с.

Гончаренко Л. Л., Абламська В. В. До питання сутності та класифікації воєнно-політичних конфліктів // Вісник кримінологічної асоціації України. 2023. № 1 (28). С. 147–157.

Задорожня О. В. Збройний та військовий конфлікт як феномен сучасного суспільства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. 2024. Вип. 5. С. 11–16.

Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К. : Либідь, 2009. 352 с.

Крупеня І., Кармазін С. Еволюція форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у ХХ–ХХІ століттях // Консенсус. 2024. № 3. С. 92–102.

Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. К. : Стилос – ПЦ «Фоліант», 2003. 256 с.

Ситник Г. П. Військово-політичні конфлікти та міжнародна безпека : курс лекцій / Г. П. Ситник. К. : ТОВ «САК ЛТД», 2023. 92 с.

Carranza M. The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future, Routledge. 2019. 188 p.

Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.

Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.

Семінарське заняття 8.

Аналіз і технологія врегулювання збройних конфліктів

План семінарського заняття

1. Багатостороння дипломатична комунікація як вимога сучасного глобального світу.
2. Методи підготовки та вимоги до проведення дипломатичних переговорів.
3. Основні етапи ведення дипломатичних переговорів.
4. Стратегія і тактика переговорного процесу, застосування маніпулятивних технологій.
5. Мета та принципи стратегії врегулювання збройних конфліктів.
6. Міжнародне посередництво як технологія врегулювання збройних конфліктів.
7. Миротворчість та примушення до миру.

Література:

Банчук-Петросова О. В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів / О. В. Банчук-Петросова // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 9–21.

Безрук О. О. Інституціональні проблеми системи міжнародної безпеки в умовах загрози збройних конфліктів / О. О. Безрук // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки . 2021. № 21. С. 4–14.

Бехруз Х. Н. Поняття війни у міжнародному праві: проблеми концептуалізації / Х. Н. Бехруз // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 558–561.

Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк : Волинська друкарня, 2024. 340 с.

Живко М., Іващук О., Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73–76.

Меженська О. В. Російсько-українська війна – війна дипломатії // Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 134–141.

Перова Л. В. Міжнародно-правові аспекти превентивної дипломатії Організації Об'єднаних Націй // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 39. С. 162–165.

Чухрай Н. Специфіка міжнародних конфліктів у контексті їх правового регулювання // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 2 (16). С. 77–91.

Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.

Stern P.C., Druckman D. (eds.). International Conflict Resolution after the Cold War. – Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

Згідно з підрозділом 4.9. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна» (https://karazin.ua/storage/documents/250_MАарсНhOxiyUEjXD4RNmBZk08.pdf)

4.9.1. Самостійна робота осіб, які навчаються, є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.

4.9.2. Самостійна робота включає: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу.

4.9.3. Навчальний час, відведений на самостійну роботу студента денної форми навчання, регламентується навчальним планом та робочим навчальним планом.

4.9.5. Самостійна робота осіб, які навчаються, забезпечується системою навчально-методичного забезпечення, передбаченою робочою програмою навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посіб-

никами, конспектами лекцій, збірниками завдань, комплектами індивідуальних семестрових завдань, практикумами, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи та виконання окремих завдань, електронними та іншими навчально-методичними матеріалами, дистанційними курсами.

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента. Для самостійної роботи рекомендується відповідна наукова та професійна монографічна і періодична література

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Вступ. Сутність постбіполярної системи міжнародних відносин та її головні протиріччя Розширити лекційний матеріал інформацією про наукові дискусії щодо проблеми глобального управління	11
2	Центри прийняття зовнішньополітичних рішень в сучасному світі З'ясувати головні причини розквіту т. зв. «інтелектуальних корпорацій» та їхньої ролі під час прийняття державними установами зовнішньополітичних рішень	11
3	Сутність, функції та види дипломатії Зробити порівняльний аналіз практики організації культурної присутності за кордоном провідних держав світу	11
4	Історичні етапи розвитку дипломатії Розширити лекційний матеріал інформацією про Віденський регламент 1815 року.	11
5	Особливості сучасної дипломатії. Превентивна дипломатія Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням різновидів сучасної економічної дипломатії США	11
6	Дипломатичні відносини. Методи та засоби дипломатичної роботи Зробити порівняльний аналіз організації дипломатичних місій Великої Британії та ФРН	11
7	Особливості сучасних збройних конфліктів Проаналізувати, як саме в сучасному світі застосовуються проксі-війни	11
8	Аналіз і технологія врегулювання збройних конфліктів Розширити лекційний матеріал інформацією про те, як під час врегулювання збройних конфліктів відбувається застосування т. зв. маніпулятивних технологій	11
	Разом	88

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання як впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності викладача та студентів спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему

прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів) спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема технічні засоби.

6.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

6.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

6.3. Практичні методи навчання:

- метод роботи з письмовими джерелами;
- метод роботи з аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Дипломатія та вирішення збройних конфліктів» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквиум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв’язування ситуаційних задач;
- виконання індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Тестові питання – 40 балів (40 питань по 1 б. за кожну правильну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль, самостійна робота									Всього	Екзамен	Сума
семінар	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	60	40	100
макс. бал	7	7	7	7	8	8	8	8			

T1, T2 – теми розділів

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Студент допускається до підсумкового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 20 балів**.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється після їхнього завершення на семінарських заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни,

встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Дипломатія та вирішення збройних конфліктів».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу та під час проведення семінарських занять.

За виступ на семінарському занятті студент може отримати від 1 (доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого студента) до 6–8 (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем, підготовка презентації або доповіді за темою, яка була задана викладачем, за умови, що доповідь (презентація) відповідає вимогам щодо її змісту, обсягу та оформлення) балів.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу (у формі тестів) та під час проведення семінарських занять. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум у 6 балів.

Критерії оцінювання з дисципліни виглядають наступним чином:

№	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
Тема 1	7	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		1	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 2	7	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		1	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 3	7	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		1	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 4	7	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		1	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента

№	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
Тема 5	8	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 6	8	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 7	8	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 8	8	6	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
6	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання
5	Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; відповідь супроводжується презентаційним матеріалом; під час відповіді допущені несуттєві помилки
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу; відповідаючи на запитання, студент виявляє знання лекційного матеріалу, у процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки
2	Бали нараховуються в разі, якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки
0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
0–49	незадовільно

9. ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Предмет та завдання курсу.
2. Глобальні тенденції сучасної світової політики. Формування нової системи міжнародних відносин.
3. Сутність глобалізації. Вплив процесів глобалізації на світову політику і міжнародні відносини. Проблема глобального управління.
4. Регіоналізація як важливий фактор зовнішньої і внутрішньої політики сучасних держав. Вплив процесів регіоналізації на світову політику.

5. Світові геополітичні центри та їхній вплив на світову політику.
6. Механізм процесу прийняття державними установами зовнішньополітичних рішень.
7. Роль недержавних акторів у сучасній світовій політиці.
8. Транснаціональні корпорації та їхня роль у світовій політиці.
9. Місце аналізу та прогнозування в зовнішній політиці. «Мозкові центри» як фактор прийняття зовнішньополітичних рішень.
10. Лобізм як складова прийняття зовнішньополітичних рішень.
11. Сутність дипломатії. Основні характеристики міжнародної дипломатії.
12. Функції дипломатії.
13. Види дипломатії у міжнародних відносинах. Особливості державної, мультисторонньої, публічної, гуманітарної, культурної, економічної дипломатії, фінансової, енергетичної, продовольчої дипломатії.
14. Об'єкти і суб'єкти дипломатії. Державні та недержавні суб'єкти дипломатії.
15. Дипломатія довестфальської доби. Вплив італійської системи на становлення постійної дипломатії.
16. Особливості дипломатії нового часу. Розмежування дипломатичної та консульської служби. Віденський регламент 1815 року. Типи дипломатичних місій.
17. Еволюція системи дипломатії у першій половині ХХ ст. Головні дипломатичні заходи у міжвоєнний період. Антигітлерівська коаліція та організація конференцій голів держав. Створення ООН.
18. Дипломатія у роки Холодної війни. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 року.
19. Особливості дипломатії в постбіполярний період. Зростання ролі неурядової дипломатії.
20. Українська дипломатія ХХ – першої чверті ХХІ ст.
21. Фактори, що впливають на сучасну дипломатію. Багатосторонність сучасної дипломатії, фокус на мирному вирішенні конфліктів у глобалізованому світі.
22. Формування іміджу держави. Публічна дипломатія як інструмент формування іміджу держави. М'яка сила.
23. Сучасна економічна дипломатія. Призначення, ознаки, завдання та різновиди економічної дипломатії.
24. Інструменти, принципи та суб'єкти культурної дипломатії. Цифрова дипломатія як форма публічної дипломатії.
25. Військова дипломатія. Суб'єкти та об'єкти військової дипломатії. Військові атташе.
26. Превентивна дипломатія. Засоби запобігання виникненню конфліктів ще на ранніх стадіях.

27. Основні складові дипломатичної діяльності держави.
28. Функціональні обов'язки дипломатів.
29. Дипломатичний персонал і дипломатичний корпус.
30. Дипломатичні представництва. Функції дипломатичних представництв та їхня роль у міжнародних відносинах.
31. Дипломатичні місії провідних країн світу.
32. Методи та засоби дипломатичної роботи.
33. Роль військової сили у міжнародних відносинах.
34. Причини та особливості збройних конфліктів.
35. Чинники, мета та особливості збройних конфліктів наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.
36. Типи воєнно-політичних конфліктів.
37. Класичні, проксі-війни та гібридні війни.
38. Еволюція форм і методів ведення збройних конфліктів.
39. Багатостороння дипломатична комунікація як вимога сучасного глобального світу.
40. Методи підготовки та вимоги до проведення дипломатичних переговорів.
41. Основні етапи ведення дипломатичних переговорів.
44. Стратегія і тактика переговорного процесу, застосування маніпулятивних технологій.
45. Мета та принципи стратегії врегулювання збройних конфліктів.
46. Міжнародне посередництво як технологія врегулювання збройних конфліктів.
47. Миротворчість та примушення до миру.

10. ЗРАЗОК ПИТАНЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ТЕСТУ

1. Хто є автором афоризму, що «дипломатія є мистецтвом приборкувати силу»?
 - А. Жан Боден.
 - В. Генрі Кіссінджер.
 - С. Гуго Гроцій.
 - Д. Генрі Уоттон.
2. Вид дипломатії, який орієнтований на взаємодію з громадськістю, медіа та іншими неурядовими організаціями, – це:
 - А. Публічна дипломатія.
 - В. Мультистороння (мультилатеральна) дипломатія.
 - С. Державна дипломатія.
 - Д. Культурна дипломатія.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Біла книга 2021: Оборонна політика України. К., 2021. 124 с.
2. Безпека у глобальному світі / Константинов В. Ю., Мінгазутдінов І. О., Капітоненко М. Г., Галака С. П., Кривонос Р. А. // Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / кер. авт. колективу О. А. Коппель; за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжоли. К. : Київський університет, 2019. С. 389–468.
3. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти : курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : Персонал, 2012. 366 с.
4. Дипломатія : навчальний посібник / Корольчук Л. В., Баула О. В., Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук П. Я., Лютак О. М., Савош Л. В., Урбан О. А. Луцьк: Волинська друкарня, 2024. 340 с.
5. Книш М. Глобальні проблеми людства : навч. посібник / М. Книш, Л. Котик. Львів: Простір-М, 2021. 130 с.
6. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К. : Либідь, 2009. 352 с.
7. Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.
8. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історико-філософський аспект) : монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К. : Знання України, 2006. 356 с.
9. Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз : монографія / В. А. Мандрагеля. К. : ЄУ, 2003. 570 с.
10. Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи / Г. М. Перепелиця. К. : Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003. 256 с.
11. Проскуріна О. О. Політична конфліктологія / О. О. Проскуріна, О. І. Ладига, Л. І. Ладига. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2012. 359 с.
12. Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій / Г. П. Ситник. К. : ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.
13. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах : монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К. : Вадекс, 2019. 442 с.

Допоміжна література

1. Агарков О. А. Політичні конфлікти у ХХІ столітті: причини, концептуальні підходи, наслідки / О. А. Агарков // Регіональні студії. 2023. № 33. С. 45–50.

2. Банчук-Петросова О. В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів / О. В. Банчук-Петросова // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 9–21.
3. Безрук О. О. Інституціональні проблеми системи міжнародної безпеки в умовах загрози збройних конфліктів / О. О. Безрук // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. 2021. № 21. С. 4–14.
4. Бехруз Х. Н. Поняття війни у міжнародному праві: проблеми концептуалізації / Х. Н. Бехруз // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 558–561.
5. Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2020. 85 с.
6. Гончаренко Л. Л. До питання сутності та класифікації воєнно-політичних конфліктів / Л. Л. Гончаренко, В. В. Абламська // Вісник кримінологічної асоціації України. 2023. № 1 (28). С. 147–157.
7. Жакун М. Ю. Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів / М. Ю. Жакун // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 260–267.
8. Живко М. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії / М. Живко, О. Іващук // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73–76.
9. Задорожня О. В. Збройний та воєнний конфлікт як феномен сучасного суспільства / О. В. Задорожня // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. 2024. Вип. 5. С. 11–16.
10. Заставний А. Р. Курдська проблема в міжнародних відносинах на Близькому Сході / А. Р. Заставний // Правова система суспільства. 2019. Вип. 9–10. С. 89–97.
11. Капітоненко М. Г. Системний підхід в дослідженні міжнародного конфлікту / М. Г. Капітоненко // Дослідження світової політики. Вип. 20. К.: ІСЕМВ НАНУ, 2002. С. 186–194.
12. Крисенко Д. С. США на Близькому Сході межі ХХ–ХХІ століть: іракський рахунок : монографія / Д. С. Крисенко ; ред. О. А. Радзивіл ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Київ : Національний авіаційний університет, 2011. 206 с.
13. Крупеня І. Еволюція форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у ХХ–ХХІ століттях / І. Крупеня, С. Кармазін // Консенсус. 2024. № 3. С. 92–102.
14. Лиман І. С. Сучасний стан кібербезпеки в Україні та Казахстані / І. С. Лиман // Особливості суспільно-політичного розвитку та модернізаційні процеси у країнах пострадянського простору : матеріали всеукраїнської

наукової конференції з нагоди дня працівників дипломатичної служби України (Харків, 24 грудня 2021 року) / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2022. С. 82–84.

15. Лиман С. І. Нерівні клітини шахівниці: чому успіхи туризму в Хорватії можуть наблизити новий регіональний конфлікт / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків) / ХНУ імені В. Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 109–113.

16. Лиман С. І. Угорсько-румунські відносини та діяльність Венеціанської комісії у вирішенні проблем національних меншин Трансильванії / С. І. Лиман, Є. О. Ангеліс // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм». 2021. № 13. С. 18–25.

17. Лиман С. І. Оборонний пакт AUKUS: інструмент безпеки чи крок до загострення конфліктів в Індо-Тихоокеанському регіоні / С. І. Лиман // Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2022 року, м. Харків). Х., 2022. С. 93–95.

18. Лиман С. Військово-політична співпраця Франції та Кіпру в 2017–2022 рр. й проблеми регіональної безпеки / С. І. Лиман // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів.» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 31–34.

19. Лиман С. І. Стратегічне партнерство Китайської Народної Республіки та Нігерії: безпековий, політичний, економічний виміри / С. І. Лиман, К. О. Яценко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2025. Вип. 21. С. 74–80.

20. Марченко А. С. Культурна дипломатія. Поняття та механізми реалізації / А. С. Марченко // Економіка та суспільство. 2024. Вип. 70.

21. Меженська О. В. Російсько-українська війна – війна дипломатії / О. В. Меженська // Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 134–141.

22. Пашкевич М. С. Курдське питання на Близькому Сході у XXI ст. / М. С. Пашкевич, В. О. Пашков, В. С. Міщенко // Регіональні студії. 2020. № 20. С. 173–178.

23. Перова Л. В. Міжнародно-правові аспекти превентивної дипломатії Організації Об'єднаних Націй / Л. В. Перова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 39. С. 162–165.

24. Перепелиця Г. М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування / Г. М. Перепелиця. К. : Стило, 2015. 880 с.

25. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Г. Почепцов. К.: Києво-Могилянська академія, 2015. 497 с.
26. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. / О. В. Сенаторова. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с.
27. Станчев М. Третя світова: битва за Україну / М. Станчев, Ю. Фельштинський. Київ: Наш Формат, 2022. 408 с.
28. Ткаченко В. І. Латентна війна як форма міжнародних відносин країн світу у ХХІ столітті / В. І. Ткаченко, Є. Б. Смірнов // Збройна боротьба: теорія, забезпечення, досвід : збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2015. Вип. 4 (45). С. 3–11.
29. Харченко І. М. Основні засоби інформаційного протиборства та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу / І. М. Харченко, С. О. Сапогов, В. М. Шамраєва, Л. В. Новікова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2017. С. 77–81.
30. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія. Одеса: ОНУ, 2020. 176 с.
31. Чухрай Н. Специфіка міжнародних конфліктів у контексті їх правового регулювання / Н. Чухрай // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 2 (16). С. 77–91.
32. Шамраєва В. М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування / В. М. Шамраєва // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2020. Вип. 29. С. 369–377.
33. Шамраєва В. М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека / В. М. Шамраєва // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. № 8. С. 88–94.
34. Central Asian Security. The New International Context / Ed. by R. Allison and L. Jonson. London: Royal Institute of International Affairs; Washington: Brookings Institution, 2001. 279 p.
35. Carranza M. The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future, Routledge. 2019. 188 p.
36. Galtung J. Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict: Development and Civilization. L., 1996. 280 p.
37. Guelke A. Politics in Deeply Divided Societies / A. Guelke. Cambridge : Polity Press, 2012. 3184 p.
38. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.
39. Kelstrup J.D. The politics of think tanks in Europe. London ; New York : Routledge, 2016. 167 p.

40. Nye J. Jr. *Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.)* / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.

41. Stern P.C., Druckman D. (eds.). *International Conflict Resolution after the Cold War.* – Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.

42. Webel C., Galtung J. (Eds.). *Handbook of Peace and Conflict Studies.* N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

Посилання на інформаційні ресурси в мережі Інтернет, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : Персонал, 2012. 366 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf

2. Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf

3. Валевський О. Л., Ішмуратов А. Т. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу. URL: <http://www.geocities.com/Atiens/Academy/8474/co001.zip>

4. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Slovník-GPNB.pdf>

5. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>

6. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем «Євразія». URL: <http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/8092/8pesyml.html>

7. Пацук Ю. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві. URL: http://www.cvu.kiev.ua/Ip/021p99u/5_1.html

8. Шеренговський Д. В. Поняття та сутність міжнародного конфлікту в науці про міжнародні відносини. URL: <http://www.stationline.org.ua/politologiya/30-politika/1345-ponyattyata-sutnist-mizhnarodnogo-konfliktu-v-nauci-pro-mizhnarodni-vidnosini.html>

9. Gray C. S. *War, peace and international relations : an introduction to strategic history.* N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. URL: <https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>

10. Oksenberg Rorty A. *The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education.* 1995. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html

11. Young T. *Readings in the International Relations of Africa.* Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html <https://dokumen.pub/readings-in-the-international-relations-of-africa-0253018803-9780253018809.html>

12. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Авторитаризм – один з типів недемократичної політичної влади однієї особи або групи осіб при збереженні деяких цивільних, економічних, духовних свобод для громадян.

Агресія – застосування сили першою якою-небудь державою проти територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації).

Анархізм – суспільно-політична течія, що прагне до необмеженої свободи особистості й заперечує необхідність державної політичної влади.

Анархо-синдикалізм – течія в робітничому русі, яка відкидає політичну боротьбу, вважає профспілки основною формою організації робітників та відстоює тактику загальних страйків та саботажів.

Анексія – один з видів агресії, насильницький акт приєднання державою частини або всієї території іншої держави.

Демографічний вибух – швидке зростання протягом невеликого часу чисельності населення окремої країни.

Геополітика – це наука про багатогранну політику держав та інших суб'єктів, спрямована на вивчення можливостей активного використання даностей геопростору в інтересах військово-політичної, культурно-інформаційної, економічної та екологічної безпеки в межах відповідних полів взаємодії.

Геостратегія – політична наука, що визначає засоби і методи для досягнення геополітичної мети держави або групи держав-союзників – збереження і збільшення могутності держави або союзу держав, а в несприятливих умовах кризи – мінімалізації збитків та відновлення первісного докризового стану.

Геноцид – крайня форма дискримінації, цілеспрямовані дії, вчинені з метою знищити повністю або частково етнічну, расову або релігійну групу або окремий народ.

Гонка озброєнь – форма політичного протистояння держав або військових блоків за перевагу в області збройних сил.

Диктатура – необмежена державна влада окремої особи чи суспільної верстви, яка спирається на силові методи правління, використовує цензуру, насильство та терор.

Диктатура пролетаріату – в марксизмі форма державної влади, яка встановлюється шляхом пролетарської революції.

Дипломатія – це засіб здійснення зовнішньої політики, офіційна діяльність, що включає переговори, укладення міжнародних угод та захист інтересів держави за кордоном, використовуючи для цього різні практичні методи і прийоми.

Декларація – офіційна заява або нормативний документ, призначений для повідомлення офіційних осіб.

Демілітаризація (роззброєння) – офіційно встановлена заборона тримати на окремій території збройні сили, ліквідація оборонної промисловості та військових укріплень.

Збройний конфлікт – це збройне зіткнення між державами або соціальними групами, що виникає для вирішення політичних, економічних чи інших суперечностей шляхом застосування військової сили, але без оголошення війни.

Індустріалізація – процес техніко-економічного переходу від аграрного до індустріального суспільства, який супроводжується створенням великого машинного виробництва в усіх галузях господарства, урбанізацією, остаточним формуванням класів підприємців та найманих робітників.

Ідеологія – система концептуально оформлених політичних поглядів, уявлень, ідей, що відображають інтереси різних соціальних верств, партій, товариств та окремих людей.

Імперія – форма великого державно-політичного утворення, що складається з політичного центру (метрополії) та підпорядкованих центральній владі територій і народів. Значна частина цих територій може бути примусово включена до складу імперії і мати статус колоній.

Інвестиції – процес вкладення капіталу в економіку з метою придбання основних фондів, активів та отримання доходу.

Капітал – гроші, які вкладаються підприємцями в розвиток виробництва з метою отримання прибутку.

Колонія – територія або країна, що позбавлена політичної та економічної незалежності й знаходиться під владою іноземної держави – метрополії.

Консерватизм – сукупність громадсько-політичних, ідеологічних, культурних течій, що спираються на ідею традицій, збереження існуючих та усталених соціальних систем і норм, неприйняття революцій та радикальних реформ.

Лібералізм – громадсько-політична та ідеологічна течія, що проголошувала принципи громадянських, політичних і економічних свобод індивідууму, обстоювала вільне підприємництво, парламентський лад, послаблення різних форм державного і суспільного примусу щодо осіб, шлях мирних поступових реформ.

Марксизм – система філософських, економічних і громадсько-політичних поглядів. Його основоположники (К. Маркс, Ф. Енгельс) наполягали на тому, що капіталізм неминуче загине внаслідок загострення його внутрішніх суперечностей та зростання політичної активності пролетаріату.

Мілітаризм – державна ідеологія і політика постійного нарощування воєнної могутності держави, силового втручання в справи інших держав.

Монархія – форма державного правління, за якої главою держави повністю або частково є одна особа спадкоємного правителя.

Націоналізм – різноманітні ідеологічні течії і політичні рухи, які трактують націю як вищу форму суспільства.

Національно-визвольний рух – боротьба народів за національну, економічну і політичну незалежність.

Нацизм (національний соціалізм, або націонал-соціалізм) – політична ідеологія і політичний режим Німеччини у часи Третього рейху. Н. заснований на ідеї про зверхність «вищої» арійської раси над іншими, «неповноцінними» расами, необхідності завоювання нових територій та заселення їх німцями. Найжорстокіша насильницька форма державної влади.

Олігархія – одна з форм державного правління, за якої політична й економічна влада належить невеликій групі осіб.

Опозиція – політична партія, група, іноді верства населення, яка виступає проти правлячої влади і демонструє альтернативну політику.

Опортунізм – політика відмови від активних форм боротьби робітників проти промисловців, обмеження робітничого руху боротьбою за реформи.

Ревізіонізм – політика перегляду окремих ідеологічних доктрин.

Реформізм – ідейно-політична течія, представники якої виступали за поступове перетворення суспільства шляхом мирних послідовних реформ.

Репарація – форма матеріальної відповідальності держави за шкоду, заподіяну іншим державам, які зазнали збройного нападу.

Революція (соціальна) – докорінний переворот у формі державного правління, суспільному житті, ідеології та виробничих відносинах.

Реформа – поступове перетворення у суспільно-політичному житті, ідеології, економічній сфері.

Сепаратний мир – мирний договір, укладений одним з учасників воюючого військово-політичного блоку без згоди союзників.

Соціалізм – ідеологія лівих політичних рухів, що декларують створення суспільства «соціальної справедливості»; назва суспільно-економічного та політичного ладу в СРСР та в країнах-союзниках.

Суспільно-політичний рух – форма громадського об'єднання людей на певних ідейних засадах.

Тоталітаризм – один з типів недемократичної політичної влади, яка намагається встановити повний (тотальний) державний контроль над усіма сторонами життя суспільства.

Фашизм – радикальна націоналістична ідеологія, самоназва правого руху та форма правління в Італії з 1922 по 1943 роки. Для ф. характерні: тоталітаризм, жорстока цензура, культ особи, боротьба за панування над іншими державами.

Холодна війна – глобальне політичне, економічне та ідеологічне протистояння з другої половини 1940-х до 1991-го рр. між двома системами світу – соціалістичною (СРСР і його союзниками) та капіталістичною (США і їхніми союзниками).

Цензура – система державного контролю над засобами масової інформації.

Шовінізм – крайня форма націоналізму, представники якої наполягають на національній виключності та протиставляють інтереси своєї нації інтересам інших націй.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Лиман Сергій Іванович

ДИПЛОМАТІЯ ТА ВИРІШЕННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини»

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерний набір та верстання *С. І. Лиман*

Підписано до розміщення 23.01.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,92. Обсяг 0,425 Мб. Зам. № 6/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009.
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна